

Běh dovolací lhůty a procesní nástupce účastníka

Ztratí-li účastník způsobilost být účastníkem řízení v době po účinném doručení rozsudku soudu prvního stupně, avšak ještě předtím, než mu uplynula odvolací lhůta, běží vůči jeho procesnímu nástupci znovu celá odvolací lhůta, a to ode dne, kdy mu byl řádně doručen rozsudek soudu prvního stupně. Tento právní závěr je třeba vztáhnout i pro dovolací řízení, tj. i na situace, kdy po doručení rozsudku odvolacího soudu účastník zemře.

(Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky sp.zn. 30 Cdo 2729/2010, ze dne 6.12.2011)

Nejvyšší soud České republiky rozhodl v právní věci žalobce Ing. D. E., zastoupeného JUDr. L. Z. ml., Ph.D., advokátem se sídlem v P., proti žalované T. s. r. o., se sídlem v P., v likvidaci, zastoupené likvidátorem JUDr. P. H., advokátem se sídlem v P., za účasti V. V., zastoupeného Mgr. T. U., advokátem se sídlem v P., jako vedlejšího účastníka na straně žalované, o určení vlastnictví k nemovitostem, vedené u Obvodního soudu pro Prahu 4 pod sp. zn. 20 C 383/2004, o dovolání žalobce proti rozsudku Městského soudu v Praze ze dne 10. dubna 2008, č.j. 17 Co 93/2007-183, tak, že rozsudek Městského soudu v Praze ze dne 10. dubna 2008, č.j. 17 Co 93/2007-183, se zrušuje a věc se vrací tomuto odvolacímu soudu k dalšímu řízení.

Odůvodnění:

Obvodní soud pro Prahu 4 (dále již „soud prvního stupně“) rozsudkem ze dne 7. listopadu 2006, č.j. 20 C 383/2004-116, ve spojení s usnesením téhož soudu ze dne 6. prosince 2006, č.j. 20 C 383/2004-121, určil, že původní žalobkyně – I. P. je vlastníci (v rozsudku) označených nemovitostí, a dále rozhodl o náhradě nákladů řízení. Po provedeném řízení dospěl k závěru, že kupní smlouva, kterou (jako prodávající) dne 22. března 2004 uzavřela (původní) žalobkyně s žalovanou (jako kupující), a jejímž předmětem měl být převod vlastnického práva k předmětným nemovitostem na žalovanou za částku 800.000,- Kč, je absolutně neplatným právním úkonem. Žalobkyně totiž tuto smlouvu neuzavřela vážně, což bylo druhé smluvní straně známo; smlouva je proto ve smyslu § 37 odst. 1 obč. zák. neplatným právním úkonem. Za této situace pak žalovaná nemohla s předmětnými nemovitostmi dále (po právu) nakládat (vzhledem k zásadě, že nikdo nemůže na jiného převést více práv, než má sám).

K odvolání žalované Městský soud v Praze (dále již „odvolací soud“) v záhlaví citovaným rozsudkem změnil napadený rozsudek soudu prvního stupně tak, že předmětnou určovací žalobu zamítl a rozhodl o náhradě nákladů řízení před soudy obou stupňů. Odvolací soud „řízení doplnil /§ 213 odst. 2 a 4 o. s. ř./ o opakovaný přednes jednatele žalované společnosti R. K. a výslech svědka J. Š.“ a poté uzavřel, že „skutkový závěr o neplatnosti...smlouvy pro nedostatek vůle žalobkyně uzavřít kupní smlouvu...není obsahem spisu podložen, protože žalobkyně nenabídla žádný důkaz k jeho prokázání.“ Soud prvního stupně „nesprávně vyšel pouze z procesního tvrzení žalobkyně o průběhu jednání a podpisu smlouvy, ačkoliv (to) ničím prokázáno nebylo, odporuje (to) obsahu listiny a protistrana toto tvrzení popřela. V rozsudku také neuvedl, na základě jakých důkazů má skutkový stav za prokázán a uvedl pouze, že děj byl prokázán výpovědí žalobkyně, která věrně popsala, co se při podpisu předmětné smlouvy odehrálo. Pokud soud dále

odkazuje na svědka JUDr. B. B., nemá jeho výpověď pro zjištění okolností sepsu smlouvy žádný význam, protože se jednání nijak neúčastnil, žádné osobní informace nemohl poskytnout a o věc se začal zajímat teprve mnohem později... Rovněž nesprávné je odůvodnění soudu, že skutkový závěr o nedostatku vůle žalobkyně dovedl z písemné smlouvy a jejího dodatku, protože nic takového ze smlouvy nevyplývá a soud ani neuvedl své konkrétní zjištění.“

Podle odvolacího soudu „K prokázání tvrzení žalobkyně nepostačuje ani dodatek smlouvy sepsaný pod názvem dohoda o zpětvzetí. Z tohoto dodatku naopak vyplývá, že mezi účastníky bylo domluveno, že ke zpětnému převodu nemovitosti na žalobkyni dojde v případě, že dluh bude vrácen do určeného data... Pro posouzení platnosti kupní smlouvy však z této dohody nelze dovést důkaz o tom, že úmyslem žalobkyně bylo něco jiného, než uzavření kupní smlouvy a příslibem prodeje při splnění podmínek.“ Odvolací soud neshledal neplatnost předmětné smlouvy ani pro jiné (žalobkyní v řízení tvrzené) okolnosti (ve smyslu §§ 37

39, § 49a) a „po přezkoumání všech listinných důkazů a doplnění řízení o další důkazy neshledal neplatnost smlouvy...“ Z obsahu spisu vyplývá, že rozsudek odvolacího soudu byl doručen (tehdejšímu) advokátu (původní) žalobkyně JUDr. L. Z., Ph.D. dne 2. června 2008 (viz doručeníka připojená na č.l. 186 verte), který podáním doručeným soudem prvního stupně dne 8. prosince 2009, vzhledem k tomu, že dne 22. června 2008 žalobkyně zemřela, navrhl, aby soud prvního stupně ve smyslu § 107 odst. 1, 2 o. s. ř. rozhodl o tom, s kým bude v řízení (jako s procesním nástupcem žalobkyně) pokračováno.

Soud prvního stupně poté usnesením ze dne 1. března 2010, č.j. 20 C 383/2004-213, rozhodl, že namísto žalobkyně vstupuje do řízení jako její právní nástupce Ing. D. E., bytem shora. Toto usnesení nabylo právní moci dne 26. března 2010, přičemž rozsudek odvolacího soudu byl doručen advokátu žalobce dne 7. dubna 2010 (viz doručeníka na č.l. 215). Dne 3. června 2010 podal žalobce (dále již „dovolatel“) prostřednictvím svého advokáta dovolání proti shora označenému rozsudku odvolacího soudu, jehož přípustnost dovozuje z § 237 odst. 1 písm. a) o. s. ř. a uplatňuje v něm dovolací důvody ve smyslu § 241a odst. 2 písm. a) a odst. 3 o. s. ř. Mimo jiné vytká odvolacímu soudu, že přistoupil ke změně rozsudku soudu prvního stupně, aniž by zopakoval dokazování, na základě kterého soud prvního stupně zjistil skutkový stav věci. Dále také zdůraznil, že zjištěné skutečnosti odůvodňují skutkový závěr, že skutečnou vůlí (původní) žalobkyně nebylo uzavřít předmětnou kupní smlouvu, ale smlouvu o zajišťovacím převodu vlastnického práva ve smyslu § 533 obč. zák. O platný zajišťovací převod se však nejedná, neboť uzavřená kupní smlouva nemá potřebné obsahové náležitosti a pohledávku, která měla být takto zajištěna, neměla žalovaná za (původní) žalobkyní, nýbrž za jejím synem J. P. Odvolací soud pochybil, když přes výše uvedená skutková zjištění dospěl k závěru, že (původní) žalobkyně neprokázala, že její skutečnou vůlí nebylo uzavřít předmětnou kupní smlouvu. Dovolatel v dovolání poukazuje na další okolnosti, z nichž dovozuje neplatnost předmětné kupní smlouvy, a závěrem navrhuje, aby Nejvyšší soud České republiky (dále již „Nejvyšší soud“ nebo „dovolací soud“) dovoláním napadený rozsudek zrušil a věc vrátil tomuto odvolacímu soudu k dalšímu řízení.

Žalovaná ve svém písemném vyjádření k dovolání uvedla, že se plně ztotožňuje se závěry odvolacího soudu, který se podrobně zabývá a postupně vyvrací všechna tvrzení, která dovolatel (resp. jeho právní předchůdkyně) uplatnil(a) v řízeních před soudy obou stupňů. Navrhl, aby Nejvyšší soud dovolání dovolatele zamítl.

Vedlejší účastník na straně žalované se k podanému dovolání písemně nevyjádřil.

Nejvyšší soud se předně zabýval otázkou, zda dovolání bylo dovolatelem podáno včas vzhledem ke skutečnosti, že rozsudek odvolacího soudu byl původní žalobkyni, resp. jejímu advokátu doručen dne 2. června 2008, to vše v situaci, kdy dne 22. června 2008 žalobkyně zemřela, o jejím procesním

nástupci bylo rozhodnuto (pravomocně) dne 26. března 2010, rozsudek odvolacího soudu byl doručen (nynějšímu) dovolateli, resp. jeho advokátu dne 7. dubna 2010, přičemž dovolatel podal dovolání dne 3. června 2010.

Podle § 243c odst. 1 o. s. ř. pro řízení u dovolacího soudu platí přiměřeně ustanovení o řízení před soudem prvního stupně, pokud není stanoveno něco jiného; ustanovení § 92 a 95 až 99 a § 107a však pro řízení u dovolacího soudu neplatí.

Podle § 56 odst. 1 o. s. ř. lhůta neběží tomu, kdo ztratil způsobilost být účastníkem řízení nebo způsobilost jednat před soudem nebo u něhož bylo rozhodnuto, že musí být zastoupen svým zákonným zástupcem (§ 23). Podle druhého odstavce téhož zákonného ustanovení jakmile v takovém případě do řízení vstoupí jiný účastník, zákonný zástupce nebo opatrovník účastníka, začíná jim běžet nová lhůta od té doby, kdy do řízení vstoupili. V komentářové literatuře je cit. procesní pravidlo interpretováno mimo jiné v tom směru, že ztratí-li např. účastník způsobilost být účastníkem řízení v době po účinném doručení rozsudku soudu prvního stupně, avšak ještě předtím, než mu uplynula odvolací lhůta, běží vůči jeho procesnímu nástupci znovu celá odvolací lhůta, a to ode dne, kdy mu byl řádně doručen rozsudek soudu prvního stupně (viz dílčí komentář k § 56 Z. Krčmáře v díle: Drápal, L., Bureš, J. a

kol. Občanský soudní řád I. § 1 až 200a. Komentář. 1. vydání. Praha : C. H. Beck, 2009, str. 395). Tento právní závěr je třeba vztáhnout i pro dovolací řízení, tj. i na situace, kdy po doručení rozsudku odvolacího soudu účastník zemře, jako tomu bylo v daném případě. Za dané procesní situace proto správně soud prvního stupně vydal usnesení ve smyslu § 107 odst. 1, 2 o. s. ř. a správně rovněž doručil rozsudek odvolacího soudu právnímu nástupci (původní) žalobkyně, tj. dovolateli, resp. jeho advokátu. Vzhledem k tomu, že rozsudek odvolacího soudu byl dovolateli (jeho advokátu) doručen dne 7. dubna 2010, přičemž dovolatel (prostřednictvím svého advokáta) podal dovolání dne 3. června 2010, je třeba uzavřít, že dovolání bylo podáno v zákonné (dvouměsíční) lhůtě, tedy včas, a dále, že obsahuje zákonem požadované náležitosti.

Nejvyšší soud jako soud dovolací (§ 10a o.s.ř.) tedy po zjištění, že dovolání proti pravomocnému rozsudku odvolacího soudu bylo podáno oprávněnou osobou (účastníkem řízení) v zákonné lhůtě (§ 240 odst. 1 o.s.ř.) a že jde o rozsudek, proti kterému je podle ustanovení § 237 odst. 1 písm. a) dovolání přípustné, přezkoumal napadený rozsudek bez nařízení jednání (§ 243a odst. 1 věta první o.s.ř.) a poté dospěl k závěru, že dovoláním napadený rozsudek je třeba zrušit a věc vrátit odvolacímu soudu k dalšímu řízení, a to z těchto důvodů.

Dovolatel v dovolání uplatnil a vymezil též dovolací důvod ve smyslu § 241a odst. 2 písm. a) o. s. ř. při tvrzení, že odvolací řízení je zatíženo jinou vadou, která mohla mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci. Pochybení dovolatel spatřuje v absenci zopakování dokazování v odvolacím řízení. Této dovolací argumentaci nelze upřít opodstatnění.

Podle ustálené rozhodovací praxe dovolacího soudu jinou vadou řízení je i to, že odvolací soud vyšel z jiného skutkového základu než soud prvního stupně, aniž postupoval podle ustanovení § 213 odst. 2 o. s. ř. a zopakoval důkazy, na nichž založil svá zjištění soud prvního stupně, případně dokazování doplnil. Podle ustanovení § 213 odst. 1 o. s. ř. odvolací soud není vázán skutkovým stavem, jak jej zjistil soud prvního stupně. Podle odst. 2 tohoto ustanovení odvolací soud může zopakovat dokazování, na základě kterého soud prvního stupně zjistil skutkový stav věci; dosud provedené důkazy zopakuje vždy, má-li za to, že je z nich možné dospět k jinému skutkovému zjištění, než které učinil soud prvního stupně. Podle odst. 3 tohoto ustanovení k provedeným důkazům, z nichž soud prvního stupně neučinil žádná skutková zjištění, odvolací soud při zjišťování skutkového stavu věci nepřihlédne, ledaže by je zopakoval; tyto důkazy je povinen zopakovat, jen jestliže ke skutečnosti, jež jimi má být

prokázána, soud prvního stupně provedl jiné důkazy, z nichž při zjišťování skutkového stavu vycházel. Odvolací soud doplní dokazování o účastníky navržené důkazy, které dosud nebyly provedeny, ukazuje-li se to potřebné ke zjištění skutkového stavu věci; to neplatí jen tehdy, má-li být provedeno rozsáhlé doplnění dokazování a jestliže ke skutečnosti, jež jimi má být prokázána, dosud nebylo provedeno žádné nebo zcela nedostatečné dokazování (odst. 4 cit. ustanovení). Podle odst. 5 ustanovení při zjišťování skutkového stavu odvolací soud nepřihlíží ke skutečnostem nebo důkazům, které byly účastníky řízení uplatněny v rozporu s § 205a nebo § 211a.

I když ve smyslu ustanovení § 213 odst. 1 o. s. ř. a ustálené judikatury soudů není odvolací soud vázán skutkovým stavem, jak jej zjistil soud prvního stupně, neznamená to, že od skutkových zjištění, která soud prvního stupně čerpal z výpovědí účastníků řízení a svědků, popř. jiných důkazů, se může odvolací soud bez dalšího odchýlit. Pokud má pochybnosti o věrohodnosti výpovědí účastníků a svědků, na nichž soud prvního stupně založil své skutkové zjištění, musí tyto důkazy opakovat a popř. i doplnit (ustanovení § 213 odst. 2 o.s.ř.) a opatřit si tak podklady pro vlastní posouzení jejich věrohodnosti. Postup odvolacího soudu, kdy se odchýlil od skutkového stavu zjištěného soudem prvního stupně, aniž však dokazování sám zopakoval, není v souladu se zásadami spravedlivého procesu, neboť tímto odňal dotčenému účastníkovi reálnou možnost jednat před soudem, spočívající v oprávnění právně a skutkově argumentovat, v důsledku čehož došlo k porušení jeho základního práva zakotveného v čl. 36

odst. 1 Listiny základních práv a svobod. Chtěl-li se odvolací soud odchýlit od skutkového zjištění, které učinil soud prvního stupně na základě v řízení provedených důkazů předloženými listinami ve spojení s výpověďmi účastníků řízení, bylo nutno, aby tyto důkazy sám opakovat a zjednal si tak rovnocenný podklad pro případné odlišné zhodnocení těchto důkazů (nálezn Ústavního soudu České republiky ze dne 14. září 2007, sp.zn. I. ÚS 273/06, in www.nalus.usoud.cz). Lze snad doplnit, že odvolací soud by nebyl povinen zopakovat dokazování, jednalo-li by se (pouze) o listinné důkazy [s výjimkou případu, pokud by měl za to, že je z nich možné dospět k jiným (pro rozhodnutí zásadně významným) skutkovým zjištěním, než která učinil soud prvního stupně] a dospěl-li by k závěru, že zjištění, která soud prvního stupně učinil z výsledků účastníků řízení, svědků, znalců atd. jsou pro rozhodnutí ve věci (zcela) bezcenná, neboť nepředstavují právně významné skutečnosti pro právní posouzení věci (aplikaci příslušné právní normy na zjištěný skutkový stav); taková právní úvaha odvolacího by ovšem musela být v odůvodnění jeho písemného vyhotovení rozhodnutí zákonu odpovídajícím způsobem vyložena (srov. § 157 odst. 2 o. s. ř.). O takový případ se však v daném případě nejednalo (nutno ovšem doplnit, že v případě výslechu svědka JUDr. B. odvolací soud v odůvodnění rozsudku uvedl, proč by zopakování tohoto důkazu v odvolacím řízení bylo neúčelné).

Odvolací soud proto plně nedocenil skutečnost, že zásada vyjádřená v ustanovení § 213 odst. 1 o.s.ř. neznamená - zejména s přihlédnutím k zásadě přímosti a ústnosti - že by se odvolací soud mohl bez dalšího odchýlit od skutkového zjištění, jež soud prvního stupně čerpal z výpovědí nebo z přednesů účastníků řízení a svědků, a to především proto, že při hodnocení důkazů (§ 132 ve spojení s § 211 o.s.ř.) spolupůsobí vedle věcného obsahu výpovědi, který je zachycen, a často nepřiliš výstižně, v protokolu, i další skutečnosti, které - ač nejsou bez vlivu na posouzení věrohodnosti výpovědi - nemohou být vyjádřeny v protokolu o jednání (např. přesvědčivost vystoupení vypovídající osoby, plynulost a jistota výpovědi, ochota odpovídat přesně na dané otázky apod.).

Ustanovení § 213 o. s. ř. je procesním projevem stěžejního principu občanského soudního řízení, podle něhož soudem prvního stupně zjištěný skutkový stav sice může doznat změn v důsledku odchýlného hodnocení důkazů, které byly provedeny již soudem prvního stupně, je však nepřípustné, aby odvolací soud jinak hodnotil důkazy, které sám nezopakoval (srov. např. rozsudek bývalého Nejvyššího soudu ze dne 14.4.1966, sp.zn. 6 Cz 19/66, uveřejněný pod č. 64 ve Sbírce soudních

rozhodnutí a stanovisek, roč. 1966, rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 31.8.2000, sp.zn. 20 Cdo 1546/99, uveřejněný pod č. 11 v časopise Soudní judikatura, roč. 2001, ev. rozsudek Nejvyššího soudu České republiky ze dne 24.6.2003, sp.zn. 21 Cdo 372/2003).

Proto chtěl-li odvolací soud korigovat skutková zjištění, resp. závěr o skutkovém stavu věci, jež po provedení dokazování učinil soud prvního stupně, který na jeho podkladě dospěl k závěru, že předmětná kupní smlouva (ve stručnosti shrnuto z odůvodnění rozsudku soudu prvního stupně) je simulovaným právním úkonem pro absenci vážné vůle žalobkyně, kdy tato skutečnost byla žalované známa, a tedy neplatným ve smyslu § 37 odst. 1 obč. zák., bylo nezbytné, aby způsobem předvídaným v ustanovení § 213 odst. 2 o. s. ř. zopakoval tyto důkazy, měl-li za to, že je z nich možné dospět k jiným skutkovým zjištěním, než která učinil soud prvního stupně, případně aby zákonu odpovídajícím způsobem vyložil (§ 157 odst. 2 o.s.ř.), z jakých důvodů nebylo zapotřebí ten který důkaz, provedený v řízení před soudem prvního stupně, zopakovat (např. pro jeho zjevnou nadbytečnost, resp. neúčelnost atd.). Takto ovšem – jak vyplývá z protokolů o jednání před odvolacím soudem – postupováno nebylo.

Z uvedeného je tedy zřejmé, že odvolací řízení je zatíženo (shora popsanou) jinou vadou, která mohla mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci. Nejvyšší soud proto rozsudek odvolacího soudu zrušil (§ 243b odst. 2 věta za středníkem o. s. ř.) a věc mu vrátil k dalšímu řízení (§ 243b odst. 3 o. s. ř.).

Nejvyšší soud považuje za žádoucí zdůraznit, že skutkový stav věci, jak byl zjištěn soudem prvního stupně, umožňoval tomuto soudu přistoupit k danému právně kvalifikačnímu závěru, resp. jím učiněné právní posouzení věci nelze považovat za nesouladné s judikaturou Nejvyššího soudu řešící problematiku simulovaných převodních smluv, resp. disimulovaných právních úkonů [zajišťovacích převodů vlastnického práva, tzv. propadných zástav atd. – k tomu srov. např. rozsudky Nejvyššího soudu ze dne 15. října 2008, sp. zn. 31 Odo 495/2006 (rozhodnutí velkého senátu občanskoprávního a obchodního kolegia Nejvyššího soudu), ze dne 19. května 2011, sp. zn. 30 Cdo 4378/2009, ze dne 26. října 2011, sp. zn. 30 Cdo 3155/2011; k otázce tzv. lichevní smlouvy pak srov. např. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 26. ledna 2010, sp. zn. 30 Cdo 4665/2009 (všechny rozsudky jsou dostupné veřejnosti na internetových stránkách Nejvyššího soudu – www.nsoud.cz)]. Lze ještě zmínit např. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 27. října 2010, sp. zn. 33 Cdo 4246/2008 (in www.nsoud.cz), v němž dovolací soud vyslovil, že „Jestliže podle vůle smluvních stran účelem převodu vlastnického práva žalobkyně k nemovitostem na věřitele ze smlouvy o půjčce bylo zajištění pohledávky ze smlouvy o půjčce s tím, že po splacení půjčky kupující převede vlastnické právo k nemovitostem zpět na žalobkyni, nejedná se o kupní smlouvu ve smyslu § 588 obč. zák., nýbrž o ujednání odpovídající zajišťovacímu převodu vlastnického práva, postrádající obligatorní písemnou formu vyžadovanou § 553 obč. zák.; navíc jde o ujednání, které bylo sjednáno jako fiduciární převod práva a které neobsahuje dohodu o tom, jak se smluvní strany vypořádají v případě, že žalobkyně zajištěnou pohledávku z půjčky věřiteli řádně a včas neuhradí. Kupní smlouva je z těchto důvodů právním úkonem absolutně neplatným ve smyslu § 39 obč. zák.“

(zdroj: www.nsoud.cz)

Další články:

- [Reorganizace](#)
- [Soudní poplatky \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Spotřebitel \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Správa společné věci \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Správní řízení \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Vylučovací žaloba \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Promlčení, insolvence](#)
- [Nepřiměřená délka řízení \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Výše výživného \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Výživné \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Započtení pohledávek \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)